

Voorstel routekaarten af- en ombouw gesloten jeugdhulp

Vereniging Nederlandse Gemeenten en ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Uitvraag aan de 11 coördinerende gemeenten gesloten jeugdhulp

VNG en het ministerie van VWS vragen, in afstemming met Jeugdzorg Nederland en het ministerie van OCW en op advies van de Jeugddirectie, aan de 11 coördinerende gemeenten om hun bovenregionaal plan 'af- en ombouw gesloten jeugdhulp' uiterlijk 1 februari 2023¹ te actualiseren en daarna halfjaarlijks.

Doel

Door het periodiek actualiseren van de bovenregionale plannen ontstaat een beeld van de voortgang van de af- en ombouw van gesloten jeugdhulp en de ontwikkeling van kleinschalig verblijf en alternatieve vormen van zorg. Door de plannen vervolgens naast elkaar te leggen, wordt duidelijk welke keuzes regio's maken, welke kennis en goede voorbeelden gedeeld kunnen worden tussen regio's en welke knelpunten een landelijke oplossing vragen. Die knelpunten zijn input voor bestuurlijke besluitvorming (zie 'besluitvorming' hieronder).

Relatie met het uitvoeringsplan af- en ombouw gesloten jeugdhulp

Het actualiseren en naast elkaar leggen van de bovenregionale plannen is een belangrijk onderdeel van het uitvoeringsplan af- en ombouw gesloten jeugdhulp. De plannen vormen het bovenregionale kader waarbinnen gemeenten en aanbieders afspraken maken over de daadwerkelijke af- en ombouw per locatie en het opzetten van alternatieve vormen van zorg. Het uitvoeringsplan bevat daarnaast een landelijke structuur op een aantal randvoorwaardelijke thema's: financiën en monitoring, kwaliteit, residentieel onderwijs en vrijheidsbeperkende maatregelen. Deze structuur is ondersteunend aan de regionale af- en ombouw.

Achtergrond

De 11 coördinerende gemeenten hebben in 2021 een bovenregionaal plan gesloten jeugdhulp opgesteld. Dit plan was een voorwaarde voor de specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp (SPUK), die is bedoeld voor het afstoten of verbouwen van locaties en voor vervangende nieuwbouw.² De bovenregionale plannen bevatten het toekomstperspectief op gesloten jeugdhulp in de betreffende regio. Daarnaast dienden alle aanbieders van gesloten jeugdhulp op basis van het bovenregionale plan een strategisch vastgoedplan op te stellen.

Ontwikkelingen

Sinds het openen van de SPUK in 2020 heeft de dalende instroom in de gesloten jeugdhulp doorgezet, met de nodige (financiële) consequenties voor aanbieders. Daarnaast heeft de staatssecretaris van VWS in juli 2022 een brief naar de Tweede Kamer gestuurd met de ambitie

¹ Een aantal gemeenten, waar de urgentie groot is, zal voor 1 februari 2023 hun plannen hebben geactualiseerd. Andere gemeenten zullen iets meer tijd nodig hebben.

² De SPUK richtte zich in eerste instantie alleen op de gesloten jeugdhulp, later zijn daar de ombouw van separeerruimten en de open driemilieusvoorzieningen aan toegevoegd. Deze uitvraag richt zich alleen op de gesloten jeugdhulp en de separeerruimten.

dat alle gesloten jeugdhulp uiterlijk 1 januari 2025 kleinschalig werkt en dat instellingen toewerken naar 0 gesloten plaatsingen in 2030. Ter ondersteuning van deze beweging heeft VWS onderzoeken geïnitieerd naar een mogelijk specialistisch alternatief³, frictiekosten en besparingen van af- en ombouw⁴ en capaciteits- en bezettingscijfers⁵. Daarnaast heeft het ministerie van OCW verder gewerkt aan de herbezinning op het residentieel onderwijs, waarvan binnenkort de resultaten worden verwacht. Ten slotte is het traject van de Hervormingsagenda gestart, met onder andere een langetermijnperspectief om het aantal jongeren in de residentiele jeugdhulp te verminderen.

De routekaarten

Bovengenoemde ontwikkelingen maken een actualisatie van de bovenregionale plannen wenselijk. Om de af- en ombouw ook op de langere termijn te kunnen blijven volgen, is het raadzaam de plannen vervolgens ieder half jaar te updaten. Die actualisatie heeft de vorm van een beknopte routekaart tot 1 januari 2025 (met indien mogelijk een doorkijk naar de jaren erna) en maakt inzichtelijk hoe gemeenten en aanbieders de af- en ombouw vormgeven. De routekaarten maken onderscheid tussen wat (boven-)regionaal wordt aangepakt en voor welke zaken landelijke afstemming nodig is. Doel is dat geen jongere tussen wal en schip valt bij de af- en ombouw.

Op 21 december heeft een eerste overleg plaatsgevonden tussen de projectleiders van de 11 coördinerende gemeenten en vertegenwoordigers van de VNG en VWS. Hierin bleek dat de urgentie voor het actualiseren en naast elkaar leggen van de plannen groot is. De capaciteit blijft snel teruglopen, alternatieve (kleinschalige) vormen van zorg zijn nog niet overal voldoende ontwikkeld en veel aanbieders kennen grote financiële problemen.

De actualisaties van de bovenregionale plannen bevatten de onderstaande elementen. Hiermee sluiten we aan op de voorwaarden die eerder bij de SPUK zijn gesteld en vragen we op een aantal onderdelen verdieping:

- Een aanpak, inclusief planning en analyse van randvoorwaarden, waarmee op 1 januari 2025 alle gesloten jeugdhulp kleinschalig werkt.
- Inzicht in (te ontwikkelen) capaciteit en specialisaties van kleinschalige voorzieningen en alternatieve vormen van zorg voor jongeren die nu in de gesloten jeugdhulp terecht komen.
- Inzicht in de wijze waarop het (te ontwikkelen) aanbod aansluit op de kenmerken van de jongeren die blijkens het AEF-onderzoek 'behoefteanalyse specialistische alternatief gesloten jeugdhulp' mogelijk geen passende zorg krijgen;
- Analyse van huidige doelgroepen gesloten jeugdhulp in de betreffende regio (zoals persoons-, populatie- en omgevingskenmerken) met als doel:
 - een goede onderbouwing van de benodigde ontwikkeling van kleinschalige voorzieningen en alternatieve zorg;
 - het treffen van maatregelen om de continuïteit van zorg en onderwijs voor jongeren te waarborgen gedurende de af- en ombouw in de komende jaren.

³ Onderzoek door AEF, afronding begin december

⁴ Analyse door KPMG, eerste fase afgerond begin december

⁵ Onderzoek door de Jeugdautoriteit, afgerond

- Actualisatie van de verwachte vraag naar en capaciteit van gesloten jeugdhulp in 2023 en 2024, rekening houdend met de (ontwikkelde) alternatieven en de vastgoedplannen van de instellingen.
- Actualisatie van de wijze waarop de coördineerde gemeente:
 - de omliggende gemeenten in de regio betreft bij de routekaart en eventuele besluitvorming organiseert;
 - huidige instellingen en eventuele nieuwe aanbieders van alternatieve vormen van zorg betreft in de uitvoering van de routekaart;
 - werkt aan de samenhang tussen de af- en ombouw van gesloten jeugdhulp en de overige vormen van residentiele zorg, jeugd-GGZ en LVB-zorg;
 - samenwerking met het onderwijs (samenwerkingsverbanden) en de 'regioregisseurs residentieel onderwijs' organiseert.
- Stand van zaken van de ombouw van separeerruimtes en/of de opbouw van 'relationele beveiliging' conform de voorwaarden uit de SPUK.
- Inzicht in inhoudelijke en financiële knelpunten die niet regionaal opgelost kunnen worden en landelijke afstemming vragen.

Planning

Als eerste stap zijn de 11 coördinerende gemeenten half december 2022 onder voorzitterschap van VNG en VWS bij elkaar gekomen. Hieruit bleek veel behoefte aan het delen van kennis en inzichten tussen regio's en het ontwikkelen van een gezamenlijk toekomstperspectief. Afgesproken is dat de 11 projectleiders en vertegenwoordigers van VNG en VWS begin februari weer bij elkaar komen om de actualisatie van de bovenregionale plannen te bespreken.

In februari en maart organiseren VNG en VWS vervolggesprekken met de gemeenten, aanbieders en Jeugdzorg Nederland om de routekaarten naast elkaar te leggen. Hiermee nemen VNG en VWS landelijke regie om de af- en ombouw gecontroleerd te laten verlopen en geen onnodige vertraging op te laten lopen. VNG en VWS leveren uiterlijk 1 april een zo volledig en actueel mogelijk beeld op.

Uiterlijk 1 augustus 2023, en vervolgens ieder half jaar, maken de 11 gemeenten een nieuwe update van hun bovenregionale plannen op basis van de voortgang van de af- en ombouw en leggen zij deze onder regie van VNG en VWS naast elkaar.

Besluitvorming

Het uitgangspunt is en blijft dat de af- en ombouw plaatsvindt in de regio, in wisselwerking tussen gemeenten en aanbieders, vanuit de verantwoordelijkheid die gemeenten hebben voor de zorg aan jongeren in hun regio. Wanneer analyse van de gezamenlijke routekaarten duidelijk maakt dat landelijke besluitvorming nodig is, zetten VWS, VNG en Jeugdzorg Nederland dit op de agenda van de ambtelijke stuurgroep en het bestuurlijk overleg van Rijk, gemeenten en aanbieders. Ook professionals en jongeren krijgen de mogelijkheid te reflecteren op de analyse van de gezamenlijke routekaarten. Afhankelijk van het type vraagstuk, is het mogelijk dat een of

meerdere van de drie partijen in het bestuurlijk overleg vanuit de eigen bevoegdheid een besluit neemt, naast of in plaats van het bestuurlijk overleg. Voor acute continuïteitsproblematiek blijft het draaiboek continuïteit jeugdhulp gelden.⁶

⁶ [Draaiboek Continuïteit jeugdhulp](#)